

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมาที่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ กระบวนการพัฒนาประเทศได้มุ่งเน้นไปที่การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ภาครัฐได้มีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ทั้งการสร้างถนน ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ เป็นต้น เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาประเทศจากการพึ่งพาสถาปัตยกรรมเป็นหลักมาเป็นภาคอุตสาหกรรมแทน โดยคาดหวังที่จะให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Countries: NICs) ซึ่งผลการพัฒนาตลอดช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ปรากฏว่า เศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้นมาก รายได้เฉลี่ยต่อหัวของ ประชากรได้เพิ่มขึ้นถึงเกือบสามสิบเท่าตัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2548)

การที่โครงสร้างการผลิตของประเทศได้หันมาเน้นภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ได้ก่อให้เกิดความต้องการแรงงาน (demand for labor) และมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน จากภาคเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น เพื่อใช้เป็นฐานในกระบวนการผลิต โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 4 เป็นต้นมา การที่นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจได้เปลี่ยนจากการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า (import substitution) มาเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (export industries) ได้ส่งผลให้เกิดความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก เพื่อเร่งผลิตสินค้าส่งออก และสร้างรายได้จากเงินตราต่างประเทศให้เพิ่มมากขึ้น ความต้องการแรงงานที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดปรากฏการณ์การย้ายถิ่นของประชากรจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมืองอย่างต่อเนื่อง (rural-to-urban migration) เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มักกระจุกตัวอยู่ตามเมืองสำคัญ เช่น กรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล เพราะมีบริการด้านสาธารณูปโภคที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตอย่างครบครัน ประกอบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างประชากรในเขตเมืองและชนบทเพิ่มขึ้น โดยประชากรในชนบทยังคงมีฐานะยากจน มีรายได้น้อย และคุณภาพชีวิตต่ำ ขณะที่ประชากรในเขตเมืองมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเพิ่มสูงขึ้นกว่ามาก ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม จึงเป็นปัจจัยผลักดันให้ประชากรในเขตชนบทอพยพย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาแสวงหางานทำในเขตเมือง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีโอกาสในการทำงานสูงสุด และเพื่อยกระดับชีวิตความ

เป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะกระแสหลักของการย้ายถิ่นจากทั่วทุกภูมิภาค ที่มุ่งเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ได้ส่งผลทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง (urbanization) เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นแบบแผนเดียวกับที่เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย

ผลจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของกรุงเทพมหานครในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้ทำให้เกิดปัญหาด้านความสามารถและประสิทธิภาพในการรองรับ (carrying capacity) ของบริการพื้นฐานต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณภาครัฐ ด้านเทคโนโลยี ตลอดจนประสิทธิภาพในการวางแผนและดำเนินการที่ไม่ดีพอ ส่งผลกระทบถึงชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงาน เช่น การขาดแคลนที่อยู่อาศัย เกิดชุมชนแออัดที่ความเป็นอยู่โดยรวมต่ำกว่ามาตรฐาน และปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงมีนโยบายสนับสนุนให้มีการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่รอบนอกกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาบริการพื้นฐานเชื่อมโยงไปยังจังหวัดในปริมณฑล ประกอบกับราคาที่ดินในเขตใจกลางเมืองกรุงเทพมหานครสูง ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเคลื่อนย้ายของประชากรกระจายตัวไปสู่พื้นที่รอบนอกมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากอัตราการเพิ่มของประชากรในกรุงเทพมหานครระหว่างปี พ.ศ.2533 – 2543 มีค่าเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 1 ต่อปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2543) ซึ่งน้อยกว่าอัตราการเพิ่มในเขตปริมณฑล โดยเฉพาะในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีอัตราการเพิ่มมากที่สุดคือ ร้อยละ 4.46 รองมาได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 3.85 จังหวัดสมุทรสาคร ร้อยละ 2.39 จังหวัดนครปฐม ร้อยละ 2.20 และจังหวัดสมุทรปราการ ร้อยละ 2.11 ต่อปี ซึ่งปัญหาการขาดแคลนบริการขั้นพื้นฐานและอื่นๆ ที่เกิดกับกรุงเทพมหานครดังกล่าวนี้ อาจเกิดขึ้นกับจังหวัดในเขตปริมณฑลได้ หากไม่มีการวางแผนเมืองและกำหนดมาตรการรองรับที่ดีเพื่อให้สอดคล้องกับขนาดและการกระจายตัวของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น

ในระดับจุลภาค ผลที่เกิดขึ้นจากการที่แรงงานย้ายถิ่นใช้ชีวิตอยู่ในเขตเมืองเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วคือ แรงงานบางส่วนอาจตัดสินใจที่จะตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปลายทาง เพราะสามารถปรับตัวเข้ากับภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม เกิดความผูกพันกับชุมชนและมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลในชุมชน ทำให้ไม่ต้องการย้ายออก (Bogue 1959) ส่งผลให้ขนาดและการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ปลายทางเพิ่มขึ้น และทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเพื่อรองรับมิให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การจัดเตรียมพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัย การจัดหาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ความต้องการระบบขนส่งสาธารณะ และการจัดเตรียมงบประมาณเพื่อลงทุนในด้านต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จที่จะใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ปลายทางอย่างถาวรนี้ ย่อมแตกต่างกันไปและขึ้นอยู่กับคุณลักษณะพื้นฐานทางประชากร ประสพการณ์และการดำเนินชีวิตของแต่ละคน นอกจากนี้ การตัดสินใจของแรงงานย้ายถิ่นที่จะใช้ชีวิตอยู่อย่างถาวรในพื้นที่ปลายทาง ส่วนหนึ่งยัง

ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวด้วย เนื่องจากแรงงานย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในพื้นที่ปลายทางที่ไม่คุ้นเคย ก็จำเป็นต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมใหม่ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ปลายทางได้อย่างเป็นปกติสุข (Tirasawat 1977) แรงงานย้ายถิ่นที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ได้ ก็จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ต่อไปในพื้นที่ปลายทาง จนกระทั่งส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะไม่ย้ายออกไปจากพื้นที่ที่อาศัยอยู่นั้น ในทางตรงกันข้าม กรณีที่แรงงานต้องประสบกับปัญหาการปรับตัวด้านต่างๆ เช่น การทำงาน ที่อยู่อาศัย เพื่อนบ้าน รายได้และหนี้สิน ก็อาจก่อให้เกิดความเครียดจนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานและสังคมโดยรวมได้ และหากไม่สามารถปรับตัวได้ แรงงานบางส่วนก็อาจต้องย้ายถิ่นออกไปยังพื้นที่อื่นที่คิดว่าเหมาะสมกับตัวเอง หรือย้ายถิ่นกลับไปยังถิ่นต้นทางเดิม ดังนั้น การปรับตัวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่น

ความเชื่อมโยงระหว่างการย้ายถิ่น การปรับตัวและการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในพื้นที่ปลายทางของแรงงานย้ายถิ่นจึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยในเชิงลึก ซึ่งผลที่ได้รับจากการศึกษาในประเด็นสำคัญข้างต้นนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนาเมืองที่กำลังขยายตัว ทำให้สามารถรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรที่จะเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ในอนาคตได้อย่างเหมาะสม โดยในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเอาจังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวของประชากรสูงมากกว่าเขตกรุงเทพมหานครดังกล่าวแล้ว และมีความสำคัญในฐานะที่เป็นจังหวัดปริมณฑล ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) เพื่อลดความแออัดของกรุงเทพมหานคร (กาญจนา ตั้งชลทิพย์ 2550) ทำให้การใช้ที่ดินในจังหวัดปทุมธานีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยพื้นที่ที่ใช้ในการเกษตรได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัว กลายมาเป็นโครงสร้างการผลิตหลักของจังหวัด ดังจะเห็นได้จากข้อมูลมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ. 2543 จำนวน 118,489 ล้านบาท มีสัดส่วนที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมมากถึงร้อยละ 69.32 หรือคิดเป็นมูลค่า 82,136 ล้านบาท รองมาได้แก่ ภาคบริการ ร้อยละ 7.69 หรือคิดเป็นมูลค่า 9,102 ล้านบาท สาขาการค้าส่งและค้าปลีก ร้อยละ 5.12 หรือคิดเป็นมูลค่า 6,071 ล้านบาท ขณะที่ภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.17 หรือคิดเป็นมูลค่า 2,572 ล้านบาท เท่านั้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ : 2546) ซึ่งการขยายตัวอย่างมากของอุตสาหกรรมดังกล่าวได้เป็นแรงดึงดูดให้มีแรงงานย้ายถิ่นเข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอคลองหลวง อำเภอเมือง และอำเภอธัญบุรี ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นย่านอุตสาหกรรมตามมาตรการทางผังเมือง และมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมต่างๆ ขึ้น เช่น นิคมอุตสาหกรรมนวนคร นิคมอุตสาหกรรมบางกระดี เป็นต้น พบว่า มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมและประชากรอาศัย

อยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับราคาที่ดินในจังหวัดปทุมธานี ยังไม่สูงมากนัก การคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพมหานครสะดวก ทำให้มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครได้ หากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีนโยบายและมาตรการเชิงป้องกันที่ดีพอเพื่อรองรับความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น

จังหวัดปทุมธานี มีสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ในภาคกลาง เป็นเขตปริมณฑลมีพื้นที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพมหานคร โดยห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นระยะทาง 27 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 1,500 ตารางกิโลเมตร ทางด้านการปกครอง จำแนกเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองปทุมธานี คลองหลวง รัษฎบุรี หนองเสือ ลาดหลุมแก้ว ลำลูกกา และสามโคก จังหวัดปทุมธานี เป็นจังหวัดที่มีทำเลดีและมีศักยภาพ มีความเหมาะสมในการพัฒนาอุตสาหกรรม เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้เมืองหลวง สนามบิน ท่าเรือ และมีการคมนาคมขนส่งสะดวกทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ทำให้มีโรงงานเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งโรงงานขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่รวมทั้งสิ้นกว่า 2,000 โรงงาน สามารถสร้างการจ้างงานในพื้นที่ได้ไม่ต่ำกว่า 200,000 คน (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี: 2551) โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีเส้นทางคมนาคมขนส่งสะดวก โดยเฉพาะในเขตอำเภอคลองหลวง ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมนวนคร เพียงพื้นที่เดียวมีการจ้างงานมากถึงร้อยละ 45 หรือแรงงานเกือบ 90,000 คน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกเอาแรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ดังกล่าว เป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายในการศึกษาการย้ายถิ่น การปรับตัวและความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี เพื่อนำผลที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวางแผนเมืองให้เหมาะสมกับการเติบโตของเมือง และการให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานย้ายถิ่นที่ตัดสินใจอยู่ในพื้นที่ถาวร เช่น การจัดเตรียมพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัย การจัดหาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบขนส่งสาธารณะ เป็นต้น เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรในจังหวัดปทุมธานีต่อไป

2. คำถามการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้ตั้งคำถามการวิจัยว่า ความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัว ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยเกี่ยวพันมากน้อยเพียงใด

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาลักษณะการย้ายถิ่นในช่วงก่อนการย้ายถิ่น ช่วงย้ายถิ่น และช่วงภายหลังการย้ายถิ่นของแรงงาน ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

3.2 เพื่อศึกษาการปรับตัวของแรงงาน ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

3.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงาน ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

3.4 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวและความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงาน ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

4. แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจตั้งถิ่นฐาน ดังต่อไปนี้

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของ Everett Lee

Everett Lee (1966: 47-57) ได้เสนอกรอบการวิเคราะห์การย้ายถิ่นซึ่งสามารถสรุปนำมาใช้วิเคราะห์ลักษณะการย้ายถิ่นในงานวิจัยครั้งนี้ได้ว่า การตัดสินใจย้ายถิ่นออกไปจากพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งนั้น ถูกกำหนดด้วยปัจจัยหลัก 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยลบในถิ่นที่อยู่เดิม หรือพื้นที่ต้นทางที่บุคคลย้ายออกมา โดยมูลเหตุอาจเกิดจากสภาพความเป็นอยู่แออัดแน่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยและขาดโอกาสในการทำงาน เป็นต้น 2) ปัจจัยบวกในถิ่นที่อยู่ใหม่ หรือพื้นที่ปลายทางที่บุคคลย้ายเข้าไปอยู่ ซึ่งแรงดึงดูดของปัจจัยบวกอาจมาจากโอกาสในการทำงาน รายได้ที่สูงกว่า ความสะดวกสบายในชีวิตความเป็นอยู่ การมีเครือข่ายปลายทางที่สามารถช่วยเหลือได้ เป็นต้น 3) ปัจจัยส่วนบุคคลที่แต่ละคนมีไม่เหมือนกันและมีผลต่อการตัดสินใจ เช่น ขนาดครอบครัว การรับทราบข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น และ 4) อุปสรรคแทรก ที่กลายเป็นอุปสรรคต่อการย้ายถิ่น เช่น ระยะทาง หรือค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เป็นต้น

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับและมีการนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยด้านการปรับตัวอย่างกว้างขวางก็คือ ทฤษฎีการปรับตัวของ Roy (Roy Adaptation Theory 1984) โดยข้อดีของทฤษฎีนี้ก็คือ ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมการปรับตัวของบุคคลในแต่ละด้านอย่างชัดเจน มาประยุกต์ใช้ร่วมกับกรอบแนวคิดการวิเคราะห์กระบวนการตั้งถิ่นฐาน (settlement process) ของ Piore (2008: 60-65) รวมถึงงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง (Apichart Chamrathirong 1979;

นริกรรม จงพิรเทศานนท์ 2541; วันเพ็ญ วอกลาง 2541; วรณิ ตั้งเสาวภาคย์ 2543) เพื่อนำมากำหนดตัวชี้วัดการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

การปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่น หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆของแรงงานย้ายถิ่นให้เข้ากับสังคมในพื้นที่ปลายทางรวม 4 ด้าน (Piore 2008) โดยแต่ละด้านประกอบแนวคิดและตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในพื้นที่ปลายทาง เป็นการพิจารณาถึงพฤติกรรม การมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อาศัยในพื้นที่ปลายทางของแรงงานย้ายถิ่น ซึ่งเป็นการปรับตัวในด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันตามแนวคิดของ Roy (1984) อันจะทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเกิดความมั่นคงในทางสังคม และมีผลต่อการตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ปลายทางเป็นการถาวรได้หากปรับตัวได้อย่างเหมาะสม โดยพฤติกรรมการปรับตัวดังกล่าว ได้แก่ การรู้จักเพื่อนบ้าน ในละแวกที่อาศัย การขอคำปรึกษาจากเพื่อนบ้าน การร่วมงานกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน และความสนิทสนมกับเพื่อนบ้าน

2. มีการติดต่อกับสถาบันต่างๆในพื้นที่ปลายทาง เมื่อแรงงานย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ปลายทางเป็นระยะเวลาานาน ก็จะมีความสัมพันธ์กับสถาบันหรือองค์กรต่างๆในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งจะช่วยให้แรงงานย้ายถิ่นสามารถปรับตัว เพื่อให้สามารถรองรับปัญหาต่างๆในการดำเนินชีวิตในพื้นที่ที่ไม่คุ้นเคยได้ นอกจากนี้ ตามแนวคิดของ Roy (1984) การเข้าร่วมเป็นสมาชิก ชมรม สมาคม หรือองค์กรต่างๆ ก็จะทำให้แรงงานย้ายถิ่นเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และอยู่ในสังคมนั้นได้อย่างมีความสุข อันมีผลต่อการตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ปลายทางเป็นการถาวรได้ ดังนั้น ตัวชี้วัดที่สำคัญในด้านนี้ จึงประกอบด้วย การติดต่อกับหน่วยราชการในพื้นที่ปลายทาง การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การแสดงความคิดเห็นหรือเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน หรือการได้รับมอบหมายตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมในพื้นที่ปลายทาง การรักษาพยาบาลตนเองในยามเจ็บป่วย การใช้เวลาว่างในการพักผ่อน และการมีชื่อในทะเบียนบ้านในพื้นที่ปลายทาง

3. การปรับตัวด้านการพัฒนาทักษะและอาชีพ ความมั่นคงและก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ จะช่วยให้แรงงานย้ายถิ่นเกิดความมั่นคงทางรายได้ ซึ่งทำให้แรงงานย้ายถิ่นสามารถปรับตัวทั้งในด้านร่างกายและตอบสนองต่อความปรารถนาของตนเอง ตามแนวคิดของ Roy (1984) ได้เป็นอย่างดี และส่งผลต่อการตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ปลายทางเป็นการถาวรในอนาคต แรงงานจึงจำเป็นต้องปรับตัวในการแสวงหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม รวมถึงการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานจากนายจ้าง เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความมั่นคงในอาชีพ ตัวชี้วัดในด้านนี้ จึงประกอบด้วย การได้รับบรรจุเป็น

พนักงานประจำ การได้เลื่อนตำแหน่งจากหน้าที่การงาน การได้รับเงินเดือนและสวัสดิการเพิ่มขึ้น การเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาพื้นที่ปลายทาง และการพัฒนาทักษะในสถานที่ทำงาน

4. รูปแบบการใช้จ่ายเงินของแรงงานย้ายถิ่น นอกจากแรงงานย้ายถิ่นจะมีความมั่นคงในอาชีพและรายได้แล้ว รูปแบบการใช้จ่ายของแรงงานย้ายถิ่นเองก็มีผลต่อการปรับตัวเช่นเดียวกัน เพราะจะแสดงให้เห็นถึงความเพียงพอของรายได้ที่ได้รับ หรือการก่อกองหนี้สินหากรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวในการใช้ชีวิตของแรงงานย้ายถิ่น ตัวชี้วัดทางด้านนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวทางเศรษฐกิจของแรงงาน ที่ทำให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตรอดอยู่ได้ในพื้นที่ปลายทางได้ นอกจากนี้ รูปแบบการใช้จ่ายเงิน ยังเป็นพฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงการปรับตัวให้สอดคล้องหรือผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ปลายทางด้วย เช่น การที่แรงงานย้ายถิ่นส่งเงินกลับไปยังถิ่นต้นทางน้อยลง และนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อที่อยู่อาศัยเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง (โสภณ พรโชคชัย 2528) เป็นต้น ซึ่งสามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่นในพื้นที่ปลายทางได้ ตัวชี้วัดในด้านนี้ จึงประกอบด้วย ความเพียงพอของรายได้ การมีหนี้สินเงินส่งกลับ และความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

4.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจตั้งถิ่นฐาน

แม้จะไม่สามารถนำความตั้งใจในการตั้งถิ่นฐานของแรงงานย้ายถิ่นไปคาดการณ์ได้ว่าความตั้งใจนั้นจะกลายเป็นจริงเสมอไปว่า แรงงานนี้ตกลงใจจะเลือกอยู่ในพื้นที่อย่างถาวรหรือตั้งใจจะอาศัยอยู่เพียงชั่วคราว แต่ผลการศึกษาอาจช่วยให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์และมองเห็นแนวโน้มเกี่ยวกับความตั้งใจตั้งถิ่นฐานของแรงงานย้ายถิ่นว่าจะอยู่อย่างถาวรหรือชั่วคราวได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลที่ Ajzen & Fishbein (1980) ได้เสนอไว้โดยกล่าวว่า การกระทำของบุคคล อยู่ภายใต้การควบคุมของเจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention of Individual) หรือ มนุษย์จะทำอะไรต้องมีเหตุผลเป็นของตนเอง โดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ ซึ่งมนุษย์จะพิจารณาผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตน ก่อนที่จะตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นๆ โดยเจตนาเชิงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับอิทธิพลพื้นฐาน 2 ประการคือ ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factor) หรือเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม ซึ่งเป็นการวินิจฉัยของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับการกระทำด้วยตนเอง และอิทธิพลทางสังคม (social influence) หรือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งหมายถึง บุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้น ดังนั้น พฤติกรรมของมนุษย์จึงมีกฎเกณฑ์และสามารถทำนายได้จากความตั้งใจซึ่งเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดของการกระทำ ซึ่งแนวคิดข้างต้นนี้ สามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องความตั้งใจในการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่นในครั้งนี้ได้

สำหรับการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรหรือชั่วคราวของแรงงานย้ายถิ่นนั้น เป็นกระบวนการทางสังคม ที่สามารถอธิบายได้จากแนวคิดความผูกพันต่อพื้นที่ ตามแนวคิดของ Bogue (1959 อ้างใน อารยา พชรบัณฑิตย์ 2545: 54) ที่ว่า บุคคลทั่วไปจะมีความผูกพันกับครอบครัว เครือญาติ และพื้นที่ที่อาศัยอยู่ หากบุคคลพอใจกับสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสถานะด้านอื่นๆ ในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ย่อมจะไม่คิดหรือต้องการละทิ้งถิ่นฐาน ครอบครัว และญาติมิตร ไปยังพื้นที่อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Davanzo and Morrison (1982: 4) ที่ได้เสนอว่า ความผูกพันกับพื้นที่ของบุคคลนั้นเกิดขึ้นจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น เช่น การเป็นที่ยอมรับของบุคคลในพื้นที่ และความผูกพันกับชุมชนและญาติมิตรเพื่อนฝูงซึ่งประโยชน์ดังกล่าวอาจสูญเสียไปหากบุคคลนั้นย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ในท้องถิ่นอื่น เป็นต้น

นอกจากนี้ ความตั้งใจตั้งถิ่นฐานยังขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ เนื่องจากการที่แรงงานย้ายถิ่นต้องเข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในพื้นที่ปลายทางที่ไม่คุ้นเคย จำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมใหม่ หากผู้ย้ายถิ่นสามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมใหม่ในถิ่นปลายทางได้ดีแล้ว ก็อาจมีผลต่อการตัดสินใจของการย้ายกลับหรือไม่ย้ายกลับท้องถิ่นเดิมได้ (Cruse 1974 และ Lianos 1975 อ้างใน วันเพ็ญ วอกกลาง, 2541: 55)

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในส่วนกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว ผู้วิจัยประยุกต์จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตั้งถิ่นฐานของ Piore (2008) และทฤษฎีการปรับตัวของ Roy (1984) ซึ่งมีข้อดีคือ สามารถชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมปรับตัวของบุคคลในแต่ละด้านอย่างชัดเจน โดยนำมาเป็นฐานความคิดร่วมกับการทบทวนผลการวิจัยในอดีตเพื่อนำมากำหนดตัวชี้วัดการปรับตัวในการวิจัยครั้งนี้

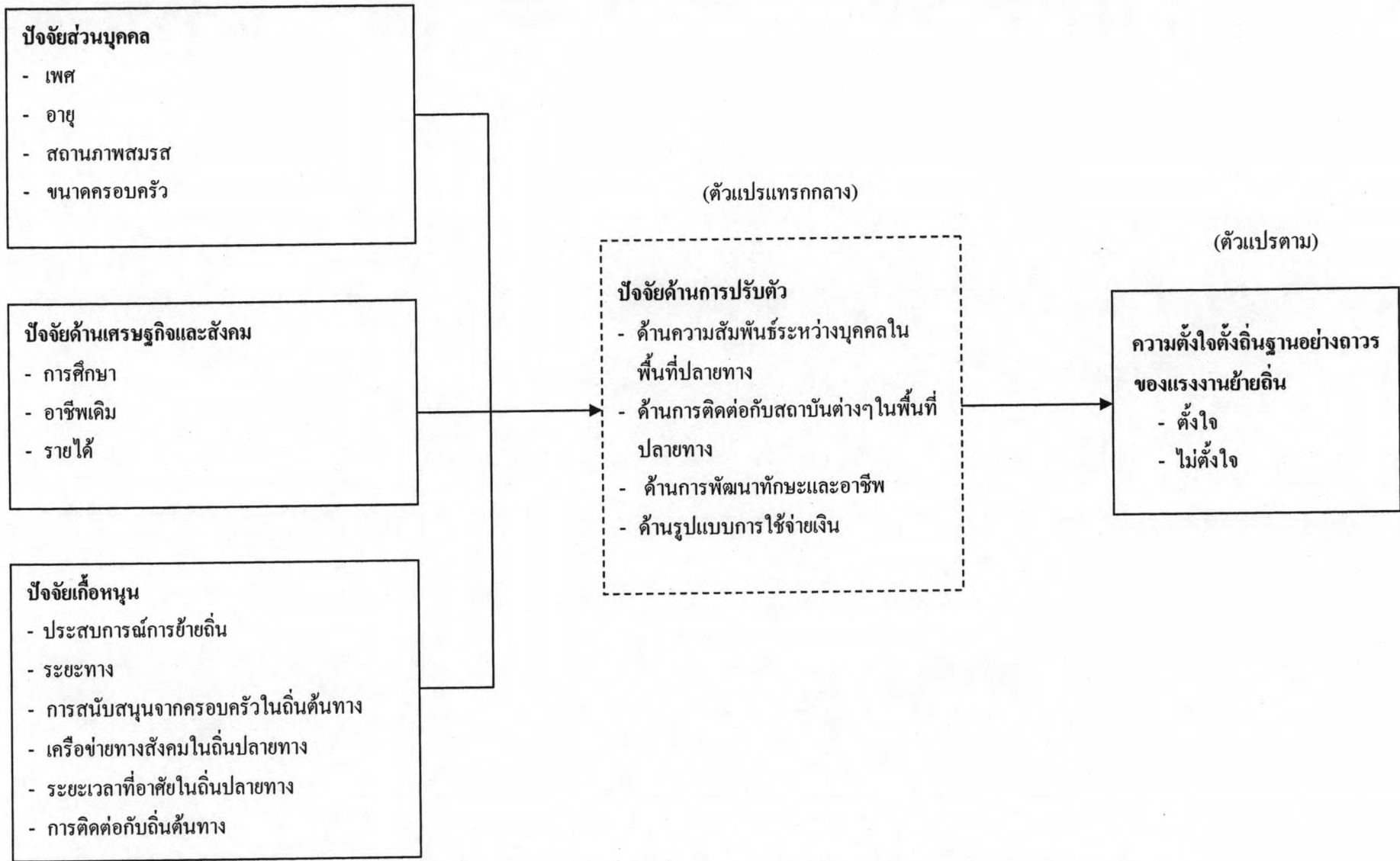
นอกจากนี้ ผลจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่น ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคลหรือภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และขนาดครอบครัว
- 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การศึกษา อาชีพเดิม และรายได้
- 3) ปัจจัยเกื้อหนุน ได้แก่ ประสพการณ์การย้ายถิ่น ระยะทาง การสนับสนุนจากครอบครัว ในถิ่นต้นทาง เครือข่ายทางสังคมในถิ่นปลายทาง ระยะเวลาที่อาศัยในถิ่นปลายทาง และการติดต่อกับถิ่นต้นทาง

4) ปัจจัยด้านการปรับตัว โดยที่จะมีการให้คะแนนความสามารถในการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นรวม 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในพื้นที่ปลายทาง ได้แก่ การมีเพื่อนบ้านในละแวกที่อาศัย และความสนิทสนมกับเพื่อนบ้าน ด้านการติดต่อกับสถาบันต่างๆในพื้นที่ปลายทาง ได้แก่ การติดต่อกับหน่วยงานหรือองค์กรในถิ่นปลายทาง การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย การใช้เวลาว่างในการพักผ่อน และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน ด้านการพัฒนาทักษะและอาชีพ ได้แก่ การได้รับบรรจุเป็นพนักงานประจำ การได้เลื่อนตำแหน่งจากหน้าที่การงาน การได้รับเงินเดือนและสวัสดิการเพิ่มขึ้น การเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาพื้นที่ปลายทาง และการพัฒนาทักษะที่เกิดขึ้นในสถานที่ทำงาน และด้านรูปแบบการใช้จ่ายเงินของแรงงานย้ายถิ่น ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ การมีหนี้สิน เงินส่งกลับ และความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

สำหรับตัวแปรในส่วนปัจจัยส่วนบุคคลคือ “ขนาดครอบครัว” หรือจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกันในถิ่นปลายทางนั้น เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยมีแนวคิดเพิ่มเติมขึ้นว่า น่าจะมีผลต่อการปรับตัวและความตั้งใจตั้งถิ่นฐานถาวรในจังหวัดปทุมธานีของแรงงานย้ายถิ่น แม้ว่างานวิจัยในอดีตจะไม่ปรากฏผลของตัวแปรนี้ในการศึกษาก็ตาม ด้วยเหตุผลที่ว่า การมีจำนวนสมาชิกในพื้นที่ปลายทางมาก อาจเป็นเพราะสมาชิกมีความพอใจในด้านต่างๆ เช่น โอกาสการมีงานทำหรือความมั่นคงทางรายได้ในพื้นที่ปลายทาง จึงมีสมาชิกย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ปลายทางอย่างถาวรกันมากขึ้น ซึ่งการมีจำนวนสมาชิกครอบครัวมากในถิ่นปลายทางนี้ จึงช่วยให้ผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่ปรับตัวได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การย้ายถิ่นเข้ามาของแรงงานอาจเป็นการย้ายเข้ามาทั้งหมดของสมาชิกทุกคนในครอบครัวแล้ว จึงไม่มีเหตุผลในการย้ายกลับไปยังถิ่นต้นทางอีกและการย้ายถิ่นไปยังพื้นที่อื่นๆต่อไปอาจมีอุปสรรคเนื่องจากมีจำนวนสมาชิกมาก สมาชิกในครอบครัวบางคนอาจใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ปลายทางจนเกิดความผูกพันกับพื้นที่และไม่คิดต้องการที่จะย้ายออกไปจากพื้นที่ ทำให้เป็นการยากลำบากหากต้องการย้ายออกไปจากพื้นที่ปลายทางนั้น ในขณะที่แรงงานย้ายถิ่นที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อย อาจมีการติดต่อหรือทำกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ปลายทางน้อยกว่าและยังมีความผูกพันกับพื้นที่ไม่มากนัก ซึ่งการมีจำนวนสมาชิกน้อยทำให้การตัดสินใจย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จึงมักกระทำได้ง่ายกว่า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ขนาดครอบครัวมีผลต่อการปรับตัวและความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่น และได้นำเข้ามาศึกษาในฐานะตัวแปรอิสระด้านปัจจัยส่วนบุคคล สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเอา “ตัวแปรการปรับตัว” เข้ามาศึกษาในฐานะที่เป็นตัวแปรอิสระแทรกกลาง (intermediate variable) เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในพื้นที่ปลายทางร่วมกับตัวแปรอิสระอื่นๆ ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่น ที่ทำงาน ในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

6. สมมุติฐานการวิจัย

6.1 สมมุติฐานหลัก

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยเกื้อหนุน และปัจจัยด้านการปรับตัว น่าจะมีผลต่อความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่น ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

6.2 สมมุติฐานรอง

6.2.1 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีเพศชาย น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นเพศหญิง

6.2.2 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีอายุน้อยกว่า

6.2.3 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่สมรสแล้ว น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีสถานภาพ โสด ม่าย หย่า หรือแยก

6.2.4 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีจำนวนสมาชิกครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกันในจังหวัดปทุมธานีมากกว่า น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีจำนวนสมาชิกครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกันในจังหวัดปทุมธานีน้อยกว่า

6.2.5 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีการศึกษาสูงกว่า น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีการศึกษาค่ำกว่า

6.2.6 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีอาชีพเดิมเป็นเกษตรกร หรือรับจ้างทั่วไป น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีอาชีพเดิมประเภทอื่นๆ

6.2.7 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีรายได้มากกว่าน่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีรายได้น้อยกว่า

6.2.8 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่ไม่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น

6.2.9 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีระยะทางระหว่างภูมิลำเนาเดิมใกล้กับจังหวัดปทุมธานี น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ห่างไกลจากจังหวัดปทุมธานี

6.2.10 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในถิ่นต้นทาง น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในถิ่นต้นทาง

6.2.11 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีเครือข่ายทางสังคมในถิ่นปลายทาง น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่ไม่มีเครือข่ายทางสังคมในถิ่นปลายทาง

6.2.12 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีระยะเวลาอาศัยในจังหวัดปทุมธานีนานกว่า น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาอาศัยในจังหวัดปทุมธานีน้อยกว่า

6.2.13 แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานีที่มีการติดต่อกับถิ่นต้นทางน้อยกว่า น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในจังหวัดปทุมธานี มากกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีการติดต่อกับถิ่นต้นทางมากกว่า

7. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการย้ายถิ่น การปรับตัวและความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่น ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี เท่านั้น โดยไม่รวมแรงงานต่างด้าว

8. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

“แรงงานย้ายถิ่น” หมายถึง แรงงานอายุตั้งแต่ 20-50 ปี ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี มีสถานที่เกิดคนละจังหวัดกับจังหวัดปทุมธานีที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และอาศัยอยู่ในพื้นที่ปลายทางมาเป็นระยะเวลานานเกินกว่า 1 ปี ก่อนการสำรวจ

“ขนาดโรงงาน” หมายถึง โรงงานขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยพิจารณาจากเงินทุนในการดำเนินงานของโรงงานแต่ละแห่ง ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ระดับคือ โรงงานขนาดเล็ก (เงินทุนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ล้านบาทลงมา) โรงงานขนาดกลาง (เงินทุนมากกว่า 10 ล้านบาท ถึง 100 ล้านบาท) และ โรงงานขนาดใหญ่ (เงินทุนมากกว่า 100 ล้านบาทขึ้นไป)

“การปรับตัว” หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นให้เข้ากับสังคมในพื้นที่ปลายทางใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในพื้นที่ปลายทาง ได้แก่ การมีเพื่อนบ้านในละแวกที่อาศัย หรือความสนิทสนมกับเพื่อนบ้าน
- 2) มีการติดต่อกับสถาบันและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ปลายทาง ได้แก่ การติดต่อกับหน่วยงานหรือองค์กรในถิ่นปลายทาง การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย การใช้เวลาว่างในการพักผ่อน หรือการมีชื่อในทะเบียนบ้าน
- 3) การปรับตัวด้านการพัฒนาทักษะและอาชีพ ประกอบด้วยความมั่นคงและก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ได้แก่ การได้รับบรรจุเป็นพนักงานประจำ การได้เลื่อนตำแหน่งจากหน้าที่การงาน การได้รับเงินเดือนและสวัสดิการเพิ่มขึ้น การพัฒนาทักษะที่เกิดขึ้นในสถานที่ทำงาน หรือการเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาพื้นที่ปลายทาง
- 4) รูปแบบการใช้จ่ายเงินของแรงงานย้ายถิ่น ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ การมีหนี้สินเงินสงฆ์ หรือความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

“การสนับสนุนจากครอบครัวในถิ่นต้นทาง” หมายถึง แรงงานย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี โดยสมาชิกในครอบครัวในถิ่นต้นทางให้การสนับสนุนในการเดินทางเข้ามา เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาทำงานยังจังหวัดปทุมธานี และการให้กำลังใจ เป็นต้น

“เครือข่ายทางสังคมในถิ่นปลายทาง” หมายถึง ความสัมพันธ์ของแรงงานย้ายถิ่นกับสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน หรือบุคคลในชุมชนปลายทาง ที่อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การเงิน ที่อยู่อาศัย การทำงาน เป็นต้น ให้กับแรงงานย้ายถิ่น ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี ในช่วงการย้ายถิ่นหรือภายหลังการย้ายถิ่น

“การติดต่อกับถิ่นต้นทาง” หมายถึง จำนวนครั้งที่แรงงานย้ายถิ่นติดต่อกับบ้านเกิดหรือท้องถิ่นต้นทางที่สมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ ก่อนย้ายมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การส่งจดหมาย โทรศัพท์ การเดินทางไปเยี่ยมเยียน เป็นต้น แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงเงินสงฆ์

“ความตั้งใจที่จะอยู่อย่างถาวร” หมายถึง ความตั้งใจของแรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี ที่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ปลายทางโดยไม่ย้ายออกไป ในช่วงเวลา 15 ปีข้างหน้า

“ความตั้งใจที่จะอยู่ชั่วคราว” หมายถึง ความตั้งใจของแรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี ที่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ปลายทางเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะย้ายออกไป ในช่วงเวลา 15 ปีข้างหน้า

9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

9.1 ทำให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของแรงงานย้ายถิ่น ลักษณะการย้ายถิ่นในช่วงก่อนการย้ายถิ่น ช่วงย้ายถิ่น และช่วงภายหลังการย้ายถิ่น ของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

9.2 ทำให้ทราบถึงความสามารถในการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่น ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ต่อไป

9.3 ทำให้ทราบถึงความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่น ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

9.4 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวและความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของแรงงานย้ายถิ่น ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายช่วยเหลือแรงงานย้ายถิ่น เช่น การจัดเตรียมพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัย การจัดหาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบขนส่งสาธารณะ เป็นต้น เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรในพื้นที่ปลายทางต่อไป